

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-01-13 i mål nr P 3001-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, 556001-5835

Ombud: Bolagsjurist TS

Motpart

Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommun

SAKEN

Rättelseföreläggande avseende stängsel på fastigheterna XXX och YYY i Gällivare kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolags yrkande om att inhämta yttrande från Boverket.
2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom och upphäver Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommuns beslut den 30 augusti 2022 (§ 112, dnr MBR/2022:103) om rättelse genom att riva stängsel på fastigheterna XXX och YYY i Gällivare kommun.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommuns rättelseföreläggande den 30 augusti 2022 i den del det avser stängsel som är placerat på kvartersmark. LKAB har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska inhämta ett vägledande yttrande från Boverket för bedömning av sakfrågorna i målet.

Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommun har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

LKAB har anfört i huvudsak följande.

Stängslet utgör inte ett bygnadsverk. Det strider inte heller mot detaljplanerna eftersom det inte är det bakomliggande syftet bakom stängslet som ska prövas. Detaljplanerna inom området saknar vidare aktualitet eftersom den reglerade markanvändningen inte fortgår och inte heller kan återupptas. Kravet på att avlägsna stängslet strider slutligen mot proportionalitetsprincipen. Det är inte stängslet i sig som motverkar möjligheterna att använda marken för bostadsändamål. LKAB har bedrivit gruvverksamhet i Malmberget sedan slutet av 1800-talet. Gruvbrytningen ger upphov till deformationer på markytan och omkring 2003 stod det klart att stora delar av Malmbergets samhälle måste avvecklas och ny bebyggelse byggas upp på annan plats inom Gällivare kommun. Gruvverksamheten och den markpåverkan som den ger upphov till har prövats enligt miljöbalken och minerallagen. I samband med dessa prövningar har kommunen inte framfört att verksamheten skulle strida mot detaljplanerna. I stället har kommunen varit införstådd med sin uppgift att ändra detaljplanerna. Även om det inom området inte längre finns några byggnader föreligger dock risker för allmänheten eftersom markrörelser av olika slag snabbt kan ge upphov till sättningar, hål och sprickbildning. Rättelseföreläggandet avsåg också en mycket liten del av stängslet som av misstag uppfördes över mark som utgör allmän platsmark. LKAB efterkom föreläggandet i den delen redan innan överklagandet till länsstyrelsen.

Nämnden har anfört i huvudsak följande.

Uppförande av staket på en bostadsfastighet kan inte likställas med det stängsel som LKAB har uppfört. LKAB har, genom egna åtgärder och omständigheter som bolaget ensamt svarar för, kommit att omvandla delar av området med följd att bostadsändamålet delvis gått om intet. En detaljplan gäller dock till dess att den upphävs eller ändras. Syftet med proportionalitetsprincipen är inte att hindra myndigheter från att vidta åtgärder utan att säkerställa att de åtgärder som vidtas är proportionella. Det kan inte tolkas som att det därigenom finns ett utrymme att olovligt ianspråkta planlagd mark, även om det fordras för en viss verksamhet. Det bör särskilt beaktas att ett tillstånd enligt miljöbalken inte får meddelas i strid med detaljplan. Det är viktigt att en ny användning av marken föregås av planläggning så att markens lämplighet prövas genom den lagreglerade planprocessen för det ändamål som faktiskt avses. Kommunens beslut att upphäva tomtindelningen inom området är endast av administrativ karaktär och berör inte markanvändningen inom planerna. Stängslet är synligt för närboende och skapar otrivsel i området.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen finner inte skäl att inhämta yttrande från Boverket. LKAB:s yrkande om det ska därför avslås.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer, på de skäl som underinstanserna har anfört, i bedömningen att stängslet utgör ett byggnadsverk som kan föranleda ingripande om det strider mot gällande detaljplan (se 1 kap. 4 §, 10 kap. 2 § första stycket 2 och 11 kap. 20 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL).

Stängslet är uppfört på mark som enligt gällande planer får användas för bostadsändamål. Ett stängsel kan vara förenligt med det ändamålet, men i detta fall är stängslet placerat över de tidigare bostadstomterna och försvårar uppenbart markens användning för sitt avsedda ändamål. Stängslet strider därför mot planerna och det har därmed formellt funnits förutsättningar för att besluta om rättelse. Att planerna i och för sig framstår som obsoleta, förändrar inte detta.

Även om de formella förutsättningarna för att besluta om rättelse är uppfyllda ska det alltid också göras en avvägning mellan effekterna för adressaten och de allmänna och motstående enskilda intressen som motiverar ingripandet. Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas. (Se 2 kap. 1 § PBL och 5 § förvaltningslagen (2017:900).)

Det finns inte skäl att ifrågasätta LKAB:s uppgift att stängslet har satts upp av säkerhetsskäl. Nämnden har inte klargjort att det i detta fall finns några motstående enskilda intressen som direkt berörs. Det allmänna intresse som nämnden har framhållit är vikten av god efterlevnad av gällande detaljplaner. En ändrad markanvändning av redan planlagd mark ska, som nämnden angett, föregås av en ny planläggning och uppförande av ett planstridigt byggnadsverk kan enligt vad som framgår ovan vara ett giltigt skäl för ett föreläggande att ta bort byggnadsverket. Samtidigt behöver i detta fall beaktas att det av säkerhetsskäl inte kan bli aktuellt att använda området i enlighet med detaljplanens bostadsändamål inom överskådlig tid; ett borttagande av stängslet möjliggör i sig inte en återgång till planenlig markanvändning. Sammantaget anser Mark- och miljööverdomstolen att föreläggandet att nu ta bort stängslet är mer ingripande än vad som kan anses motiverat. Mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras och föreläggandet upphävas.

Trots att LKAB har efterkommit föreläggandet i den del som avser allmän platsmark och därför bara har överklagat resterande del av föreläggandet, bedömer Mark- och miljööverdomstolen att föreläggandet ska upphävas i dess helhet (se 27 § andra stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden).

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Petra Bergman, referent, tekniska rådet Inger Holmqvist samt tf. hovrättsassessorn Maria Hemmingsson Edwards.

Föredragande har varit Julia Lodén.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-01-13
meddelad i
Umeå

Mål nr P 3001-22

PARTER

Klagande

Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag

Ombud: Bolagsjurist TS

Motpart

Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av Länsstyrelsen i Norrbottens län den 23 september 2022 i ärende nr 403-11731-2022, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om rättelse avseende stängsel på fastigheterna XXX och YYY, Gällivare kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 437821

Postadress
Box 138
901 04 Umeå

Besöksadress
Nygatan 45

Telefon
090-17 21 00

E-post: mmd.umea@dom.se
www.domstol.se, Info om vår
personuppgiftsbehandling:
www.umeatingsratt.domstol.se eller kontakta
oss

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Miljö-, bygg- och räddningsnämnden i Gällivare kommun (nämnden) förelade i beslut den 30 augusti 2022 Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB), ägare av ett stängsel på fastigheterna XXX och YYY i Gällivare kommun, att senast inom tre veckor från det att LKAB fått del av beslutet vidta rättelse genom att riva stängslet inom detaljplanelagda områden. Beslutet meddelades med stöd av 11 kap. 20 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Nämnden beslutade även att beslutet skulle gälla omedelbart enligt 11 kap. 38 § PBL.

LKAB överklagade beslutet till Länsstyrelsen i Norrbottens län (länsstyrelsen), som upphävde nämndens beslut i den del som innebar att beslutet skulle gälla omedelbart. Länsstyrelsen ändrade beslutet på så sätt att rivning ska ha skett inom tre veckor från det att beslutet vunnit laga kraft. Länsstyrelsen avslog överklagandet i övrigt, se bilaga 1.

LKAB har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

LKAB har yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av länsstyrelsens beslut, ska upphäva nämndens föreläggande i den del det avser stängsel på kvartersmark. LKAB har som stöd för sitt överklagande anfört bland annat följande.

Stängslet kan inte anses utgöra ett byggnadsverk i PBL:s mening. Redan på denna grund saknas stöd för det meddelade rättelseföreläggandet. Om mark- och miljödomstolen ändå anser att stängslet ska anses utgöra ett byggnadsverk kan det inte anses stå i strid med gällande detaljplaner. Att stängslet uppförts på grund av gruvverksamheten saknar relevans vid denna bedömning. Vid en prövning av stängslets förenlighet med gällande detaljplaner måste därtill beaktas att planerna inte tjänar något ändamål, utan helt saknar aktualitet samt att hänsynstagande till såväl allmänna som enskilda intressen mest kan hävdas i förhållande till att stängslet får bestå. Att vid dessa mycket särpräglade förhållanden lägga vikt vid en obsolet detaljplan för att framtvunga att ett stängsel som satts upp av säkerhetsskäl

avlägsnas måste anses vara direkt olämpligt. Om planstridighet trots allt skulle anses föreligga måste ingripandet genom rättelseföreläggandet därmed bedömas utifrån den avvägning som ska göras mellan allmänna och enskilda intressen enligt 2 kap. 1 § PBL och kraven på proportionalitet i 5 § förvaltningslagen (2017:900). Skäl för att ändra länsstyrelsens beslut föreligger och rättelseföreläggandet ska därför upphävas i den del det avser kvartermark. Något stängsel på allmän platsmark finns inte.

LKAB har som stöd för sitt överklagande även bifogat ett antal bilagor, bland annat bilder på och karta över det aktuella området.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har tagit del av de handlingar som har legat till grund för länsstyrelsens beslut och vad parterna har anfört i domstolen. Domstolen delar den bedömning som länsstyrelsen har gjort. Vad LKAB anfört om bl.a. kraven på proportionalitet och en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen föranleder inte någon annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 3 februari 2023.

Emma Öneby

Daniel Janonius Löwgren

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Emma Öneby, ordförande, och tekniska rådet Daniel Janonius Löwgren. Föredragande har varit tingsnotarien Sara Lasseube.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.